

Sygn. akt I CSK 882/14

WYROK W IMIENIU RZECZYPOSPOLITEJ POLSKIEJ

Dnia 16 października 2015 r.

Sąd Najwyższy w składzie:

SSN Marta Romańska (przewodniczący)
SSN Zbigniew Kwaśniewski (sprawozdawca)
SSN Karol Weitz

Protokolant Beata Rogalska

w sprawie z powództwa M. S.A. z siedzibą w Ł.
przeciwko Szpitalowi Klinicznemu w W.
o zapłatę,
po rozpoznaniu na rozprawie w Izbie Cywilnej
w dniu 16 października 2015 r.,
skargi kasacyjnej strony powodowej
od wyroku Sądu Apelacyjnego
z dnia 19 lutego 2014 r.,

**oddala skargę kasacyjną i zasądza od strony powodowej
na rzecz strony pozwanej kwotę 2700 zł (dwa tysiące siedemset
złotych) tytułem kosztów postępowania kasacyjnego.**

UZASADNIENIE

Powód dochodzi należności głównej w wysokości 300.718,96 zł, wywodząc roszczenie z umów o współpracy w zakresie obsługi wierzytelności i udzielania poręczeń, zawartych ze wskazanymi wierzycielami strony pozwanej.

Sąd I instancji oddalił powództwo, natomiast Sąd odwoławczy, w wyniku częściowego uwzględnienia apelacji powoda, wyrokiem reformatoryjnym uwzględnił powództwo do wysokości kwoty 182.031,55 zł wraz z odsetkami, a w pozostałym zakresie powództwo oddalił oraz oddalił w pozostałym zakresie apelację powoda, orzekając o kosztach postępowania stosownie do takiego wyniku rozstrzygnięcia.

Dokonane przez Sąd Okręgowy ustalenia faktyczne uznał Sąd Apelacyjny za zasadniczo prawidłowe, uzupełniając je ustaleniami określającymi konkretne daty zawarcia przez pozwanego umów z jego dostawcami (wierzycielami), w odniesieniu do umów zawartych przed dniem 22 grudnia 2010 r.

Uznał zarazem, że pozostałe wierzytelności objęte pozwem wynikają już z umów zawartych przez pozwanego po dniu 22 grudnia 2010 r., do których będzie miał zastosowanie art. 53 ust. 6 i 7 ustawy z dnia 30 sierpnia 1991 r. o zakładach opieki zdrowotnej (zwanej dalej „ustawą”) w brzmieniu obowiązującym od dnia 22 grudnia 2010 r., a którego zastosowanie do wierzytelności wynikających z tych umów skutkuje oddaleniem powództwa.

W ocenie Sądu odwoławczego przepis art. 53 ust. 6 ustawy odnosi się do wszystkich czynności prawnych, których celem jest szeroko rozumiana zmiana wierzyciela, a więc także do tych, których dalszym, a więc nie bezpośrednim skutkiem może być zmiana wierzyciela, co wynika np. z art. 518 k.c. Sąd ten uznał, że wolą ustawodawcy było ograniczenie dokonywania wszelkich czynności prawnych mających na celu zmianę wierzyciela, nawet jeśli skutek ten nie wynikał wprost z treści czynności prawnej.

Sąd Apelacyjny ocenił, że z treści umów poręczenia wynika, iż powodowa Spółka staje się wierzycielem pozwanego w zakresie spłaconego przez nią zobowiązania pozwanego, co daje podstawę do uznania, że celem umów

poręczenia było właśnie skorzystanie z instytucji uregulowanej w art. 518 k.c., a więc doprowadzenie do zmiany wierzyciela.

W konsekwencji Sąd odwoławczy uznał, że umowy poręczenia dotyczące zobowiązań z umów zawartych po dniu 22 grudnia 2010 r., a zawarte bez zgody wymaganej w art. 53 ust. 6 ustawy, są dotknięte sankcją bezskuteczności zawieszanej, a nie nieważności bezwzględnej. Skutkuje to tym, że do czasu potwierdzenia ich skuteczności zgodą wyrażoną przez uprawniony podmiot, powód nie może powoływać się na ustawowe skutki wynikające z zawarcia umów poręczenia i nie ma legitymacji czynnej do dochodzenia od pozwanego spłaty wierzytelności. Konsekwencją powyższego było oddalenie apelacji powoda w pozostałym zakresie.

Powód zaskarżył wyrok Sądu Apelacyjnego w części oddalającej jego apelację w pozostałym zakresie oraz w części orzekającej o kosztach postępowania w każdej z instancji, opierając skargę kasacyjną na zarzutach mieszczących się w ramach pierwszej podstawy kasacyjnej.

Zarzucił skarżący niewłaściwe zastosowanie art. 4 ustawy z dnia 22 października 2010 r. o zmianie ustawy o z.o.z. (Dz.U. 2010, nr 230, poz. 1507) i w konsekwencji wadliwe zastosowanie do części wierzytelności art. 53 ust. 6 ustawy o z o.o. w brzmieniu obowiązującym od dnia 22 grudnia 2010 r.

Zarzut niewłaściwego zastosowania art. 53 ust. 6 ustawy oraz art. 54 ust. 5 ustawy z dnia 15 kwietnia 2011 r. o działalności leczniczej uzasadniono ich zastosowaniem do zawartej przez powoda umowy, która nie stanowiła czynności prawnej mającej na celu zmianę wierzyciela, ani nie została wymieniona w enumeratywnym katalogu czynności określonych w art. 53 ust. 7 ustawy.

Z kolei zarzut niewłaściwego zastosowania art. 53 ust. 6 ustawy oraz art. 54 ust. 5 ustawy z dnia 15 kwietnia 2011 r. o działalności leczniczej uzasadniono wadliwym przyjęciem, że cel zmiany wierzyciela może być wywiedziony jedynie z potencjalnego skutku danej czynności bez ustalenia strony subiektywnej składanych oświadczeń woli, a w szczególności zamiaru stron przy zawieraniu umów.

Strona skarżąca wniosła o uchylenie wyroku w zaskarżonej części i przekazanie sprawy Sądowi Apelacyjnemu do ponownego rozpoznania ewentualnie o wydanie orzeczenia reformatoryjnego przez uwzględnienie powództwa w części, w której zostało oddalone.

Pozwany Szpital w swej odpowiedzi na skargę kasacyjną wniósł o jej oddalenie w całości jako niezasadnej oraz o zasądzenie kosztów postępowania, podnosząc argumenty mające zakwestionować zasadność zarzutów skargi kasacyjnej.

Sąd Najwyższy zważył, co następuje:

Nietrafnym okazał się zarzut niewłaściwego zastosowania art. 4 ustawy z dnia 22 października 2010 r. o zmianie ustawy o zakładach opieki zdrowotnej (Dz.U. 2010 r., nr 230, poz. 1507) i w konsekwencji zarzut wadliwego uznania, że do części wierzytelności, a mianowicie tych powstałych po dniu 22 grudnia 2010 r., zastosowanie ma przepis art. 53 ust. 6 ustawy o z.o.z., w brzmieniu obowiązującym od tego dnia.

Sąd Apelacyjny trafnie zastosował przepis intertemporalny art. 4 powołanej wyżej ustawy, który określa czasowe ramy dokonywania subsumpcji art. 53 ust. 6 i 7 ustawy o z.o.z., w brzmieniu obowiązującym po dniu 22 grudnia 2010 r. w odniesieniu do zobowiązań powstałych po tym dniu. Uzasadniając ten zarzut skarżący błędnie przyjmuje, że należności wynikają z faktur (s. 6 skargi kasacyjnej), podczas gdy dniem powstania zobowiązania jest dzień zawarcia umowy stanowiącej jego źródło (por. uzasadnienie uchwały SN z dnia 20 kwietnia 2012 r., III CZP 10/12, OSNC 2012, nr 10, poz. 117), a nie dzień wystawienia faktury (dwa wyroki SN z dnia 24 kwietnia 2015 r., II CSK 797/14 i II CSK 664/14, oba niepubl.).

Sąd Apelacyjny, kierując się tym właściwym kryterium określenia daty powstania zobowiązania (str. 5-7 uzasadnienia zaskarżonego wyroku), zasadnie zasądził na rzecz powoda kwoty odpowiadające wysokości zobowiązań wynikających z umów zawartych w okresie poprzedzającym nowelizację art. 53 ust. 6 i 7, nie stosując tego przepisu w brzmieniu obowiązującym dopiero po dniu 22 grudnia 2010 r. Natomiast pozostałe wierzytelności objęte pozwem określił jako wynikające z umów zawartych przez pozwanego z jego dostawcami po dniu

22 grudnia 2010 r. i w tym zakresie powództwo oddalił, stosując art. 53 ust. 6 ustawy w brzmieniu obowiązującym po 22 grudnia 2010 r.

Strona pozwana nie zakwestionowała ustaleń Sądu Apelacyjnego w odniesieniu do dat zawarcia umów będących źródłem zobowiązań, co do których zastosowano art. 53 ust. 6 i 7 w brzmieniu sprzed nowelizacji obowiązującej od dnia 22 grudnia 2010 r., co pozwalało na uwzględnienie w tej części powództwa. Zarzut niewłaściwego zastosowania art. 4 powołanej ustawy, będącego przepisem intertemporalnym, okazał się więc nieuzasadniony w przyjętym przez Sąd Apelacyjny za podstawę orzekania stanie faktycznym sprawy i niezakwestionowanym skutecznie przez powoda, wobec ograniczenia zarzutów skargi do mieszczących się w ramach pierwszej podstawy kasacyjnej.

Nie okazały się również uzasadnione zarzuty wadliwego zastosowania art. 53 ust. 6 ustawy o z.o.z. oraz art. 54 ust. 5 ustawy z dnia 15 kwietnia 2011 r. o działalności leczniczej, oparte na kwestionowaniu przez powoda oceny Sądu Apelacyjnego, że umowy poręczenia miały na celu zmianę wierzyciela, a ponadto nie zostały objęte enumeratywnym katalogiem czynności, o których mowa w art. 53 ust. 7 ustawy o z.o.z.

Tymczasem przesądzono już w judykaturze, że czynności prawnej mającej na celu zmianę wierzyciela nie można ograniczać tylko do dokonania takiej zmiany wyłącznie w następstwie zawarcia umowy przelewu wierzytelności, lub innej umowy, ale tylko określonej w art. 53 ust. 7 ustawy o z.o.z. (dwa wyroki SN z dnia 6 lutego 2015 r., II CSK 238/14 i II CSK 319/14, oba niepubl.). Przepis art. 53 ust. 6 ustawy o z.o.z. stanowi o wszelkich czynnościach prawnych mających określony w tym przepisie cel, przy czym o wystąpieniu tego celu w dokonywanej czynności prawnej rozstrzyga nie tylko sama wola stron, wyrażona w postanowieniach zawartej przez nie umowy, ale także i wola ustawodawcy w zakresie wynikającym z art. 56 k.c. Dlatego umowa poręczenia może być kwalifikowana jako czynność prawna mająca na celu - określonym nie tylko brzmieniem jej postanowień, ale także wolą ustawodawcy (art. 56 k.c.) - zmianę wierzyciela w następstwie określonego zachowania się poręczyciela wynikającego z samej istoty umowy poręczenia ale i w powiązaniu ze skutkami ustawowymi w postaci subrogacji z mocy art. 518 § 1 k.c. (por. uzasadnienie wyroku SN z dnia 6 lutego 2015 r., II CSK 238/14, niepubl.).

W konsekwencji Sąd Najwyższy przyjął za utrwalony pogląd, że przepis art. 53 ust. 6 ustawy o z.o.z., ze względu na skutek subrogacji określony w art. 518 § 1 pkt 1 k.c., obejmował swą hipotezą także poręczenie udzielone za zobowiązanie zakładu opieki zdrowotnej i ma on zastosowanie nawet do takiej czynności prawnej mającej na celu zmianę wierzyciela z.o.z., która jest umową o świadczenie przez osobę trzecią (art. 391 k.c.) w postaci quasi - poręczenia (wyrok SN z dnia 24 kwietnia 2015 r., II CSK 546/14, niepubl.).

Okoliczność, że umowa poręczenia nie jest objęta wprost enumeratywnym katalogiem czynności prawnych będących przedmiotem powództwa określonego w art. 53 ust. 7 ustawy o z.o.z. nie oznacza, że nie jest ona dotknięta żadną sankcją cywilnoprawną, którą to sankcję Sąd Apelacyjny zakwalifikował jako sankcję bezskuteczności zawieszoną, a której to kwalifikacji strona skarżąca nie zakwestionowała w skardze kasacyjnej adekwatnym zarzutem.

Ostatni spośród zarzutów niewłaściwego zastosowania art. 53 ust. 6 ustawy o z.o.z. oraz art. 54 ust. 5 ustawy z dnia 15 kwietnia 2011 r. o działalności leczniczej uzasadniono pominięciem przy badaniu celu czynności prawnej subiektywnej strony składanych oświadczeń woli, w tym zamiaru stron, z ograniczeniem się Sądu do zbadania jedynie potencjalnego skutku danej czynności. Tak sformułowany zarzut sprowadza się, w istocie nie do niewłaściwego zastosowania wskazanych w nim przepisów prawa materialnego, ale do niezastosowania art. 65 § 1 i 2 k.c. oraz do niewłaściwego zastosowania art. 56 k.c. Oba ostatnio wymienione przepisy k.c. nie zostały jednak objęte zakresem zaskarżenia w skardze kasacyjnej, a Sąd Najwyższy władny jest z mocy art. 398¹³ § 1 k.p.c. rozpoznać skargę kasacyjną w granicach zaskarżenia oraz w granicach podstaw, a z urzędu może brać pod rozwagę jedynie nieważność postępowania.

W tym stanie rzeczy Sąd Najwyższy orzekł jak w sentencji na podstawie art. 398¹⁴ k.p.c., a o kosztach postępowania kasacyjnego na podstawie art. 98 § 1 i 3 k.p.c. oraz na podstawie § 6 pkt 6 i § 13 ust. 4 pkt 3 rozporządzenia Ministra Sprawiedliwości z dnia 28 września 2002 r. (Dz.U. 2013, poz. 461, ze zm.).

(eb)